

**ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ
МЕКЕМЕЛЕРДИН
1-4-КЛАССТАРЫ ҮЧҮН МУЗЫКА
ПРЕДМЕТИ БОЮНЧА
ПРОГРАММАСЫ**

Программаны түзүүчүлөр:

1. Дуйшеналиев Жумабек Сапаралиевич - Кыргыз билим берүү академиясынын улук илимий кызматкери, музыка таануучу.
2. Жакыпов К.К. – п.и.к., доцент, КГУ им. И. Арабаева «Искусство жана дизайн» факультетинин деканы.
3. Шамбетова К.Ж. – И.Арабаев атындагы КМУнун «Искусство и дизайн» факультетинин ага окутуучусу.
4. Молдаширова Айым Азатбековна – Сокулук району, К.Шопокова атындагы №3 мектеп-лицейинин музыка мугалими.

Жалпы билим берүүчү мекемелердин 1-4-класстары үчүн музыка предмети боюнча программасы. -Б.: 2022. - 17 б.

Программа боюнча сунуш, пикирлерди төмөнкү дарек боюнча жөнөтүүңүздөрдү суранабыз.

720000, Бишкек шаары.

Эркиндик проспекти — 25.

Кыргыз билим берүү академиясы.

Технология жана искусство лабораториясы.

ТҮШҮНҮК КАТ

1-4-класстардын «Музыка» программасы ар түрдүү типтеги жалпы билим берүүчү мекемелери үчүн даярдалган. Жалпы билим берүүчү мекемелердин 1-4-класстарынын милдеттүү минималдуу мазмунунун негизинде, 5-7-класстардын болжолдуу программаларына таянуу менен төрт жылдык билим берүү үчүн кайрадан иштелип чыкты.

Бул программа 5-7-класстардын программасы менен терең байланыштуулугу менен мүнөздөлөт. Тематикалык жана музыкалык материалдарды координациялоодо методологиялык жана методикалык мамилелердин өнүгүүсү бирдиктүү көрсөтүлгөн.

Башталгыч класстардын программасы жалпы педагогика жана музыкалык педагогика илиминде калыптанып калган окуучулардын музыкалык-эстетикалык жактан өнүгүүсүнүн позитивдүү салттуулугуна таянат.

Ошондой эле, З.Кодайдын, окуучуларга музыкалык-эстетикалык билим тарбия берүү боюнча элдик музыкалык чыгармаларды окутуу боюнча концептуалдуу ойлору жана Д.Б.Кабалевскийдин илимий жетекчилиги астында иштелип чыккан программанын концептуалдуу жоболору эске алынды.

Андан башка, кыргызстандык - А. Аманбаев, К.Ш. Дүйшалиев, М. Абдраев, С. Субаналиев, Б. Алагушев; чет өлкөлүк - Ю.Б.Алиев, О.А. Апраксина, Н.Л. Гродзенская, В.В. Медушевский, Е.В. Назайкинский, Г.М. Цыпин, В.Н. Шацкая сыяктуу белгилүү окумуштуу педагог-музыканттардын окуу-методикалык материалдарында жана илимий эмгектеринде чагылдырылган кээ бир идеялары менен корутундулары пайдаланылды.

Окуучунун музыкага болгон мамилесин сактоо менен анын жалпы руханий маданиятынын бир бөлүгү катары, бул программа музыканын ар тараптан коом менен жаратылыштын жана музыканы кабыл алуу психологиясы менен тыгыз байланышын, музыканын идеяларын тереңдетүүгө багытталган. Ошондой эле адабий окуу, адабият, көркөм өнөр, тарых, кыргыз тил предметтери менен байланыштырууну максаттанат.

Бул программанын, башталгыч класстардын (1-4-кл.) мурунку программаларынан өзгөчөлүгү төмөнкүлөр:

- ✓ 1-2-класстарда жумасына 2 сааттан берилди.
- ✓ Музыка предметинин жаңы предметтик стандартынын негизинде түзүлдү.
- ✓ Музыкалык материалдардын жаңыланышы менен стандартта берилген мазмундук багыттардын негизинде максаттуу методикалардын киргизилиши.

- ✓ Музыканын мазмунунун проблемасын чечүүдө системалуу жайгаштырууну максаттанат;

- ✓ Музыка таануу, музыкалогия жана искусство таануу музыкалык-эстетика, эстетика, адабият таануу илимдеринин жетишкендиктерин практика жүзүндө ишке ашырылып келе жатканын эске алуу менен, музыкалык искусствону *стилдик өңүттүн* көз карашында кароону максаттанат;

- ✓ Музыка предметинин предметтик компетенттүүлүктөрүн калыптанышын шарттайт. Алар төмөнкүлөр:

1. *Эмоциялык-баалуулук компетенттүүлүгү* - балдар музыкалык чыгармалары менен инсандык, эмоциялык-сезимдик байланыш, музыкалык ишмердүүлүктүн ар кыл түрлөрүндө ишке ашырылат. Музыкалык искусствонун конкреттүү чыгармалары менен таанышуудан келип чыккан эмоциялык абалын сыпаттап берүүгө жөндөмдүүлүк, түрдүү мезгилдердин, элдердин, ар кыл стилдеги, жанрдагы, типтеги музыкалык искусствонун чыгармаларында аккумуляцияланган адептик идеалдарга баа берүү жөндөмдүүлүгү.

2. *Музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүк* – окуп-үйрөнүлүп жаткан музыкалык чыгармалардын жанрдык негизин, стилдик өзгөчөлүктөрүн аныктоо жөндөмдүүлүгү, салыштыруу, Балдар музыкалык искусствонун чыгармаларын классификациялоо жана угуу аркылуу берилген бир же бир нече белгиси боюнча элдик, улуттук, дүйнөлүк классикалык музыканын чыгармаларын аныктай билүү, музыкалык

чыгарманы талдоо жөндөмдүүлүгү, музыкалык түшүнүктөрдү колдонуу менен музыкалык образдар тууралуу ой пикирин айта билүү жөндөмдүүлүгү.

3. *Аткаруучулук компетенттүүлүк* - музыкалык тилдин каражаттарын колдонуу менен хордук жамаатта жана жекече ырдоодо жана аткарууда интерпретациялоо жөндөмдүүлүгү.

Музыкалык чыгарманы аңдап түшүнүүнүн негизинде музыканы уга билүү, аны хор менен же/жана жекече аткара билүү, талдай билүү билгичтиктерин баскычтуу, ырааттуу түрдө калыптандыруу турат. Буга байланыштуу, компетенттүүлүктөрдүн мазмунунда музыкалык чыгарманы түшүнүү үчүн бир нече аспектилер бөлүнүп көрсөтүлөт:

1) музыкалык чыгарманы баштапкы кабылдоо жана аны менен таанышуудан, угуудан пайда болгон эмоциялык абалды сыпаттоо;

2) талдоо;

3) интерпретация;

4) баалоо.

Предметтик компетенттүүлүк окуучунун окуу ишмердүүлүгүнүн сапатын аныктоодо жетектөөчү мааниге ээ. Предметтик компетенттүүлүк окуу жана практикалык ишмердүүлүктө дайыма ишке ашырылганда гана ал ийгиликтүү түрдө калыптанды деп айтууга болот.

Программанын талаптарын аткарууда мугалимдерге чыгармачылык эркиндик берилет. Сабак өтүү программада берилген музыкалык материалдар менен гана чектелбейт. Мугалим стандарттагы мазмундук багыттарды, сабактын тематикасын сактоо менен башка музыкалык чыгармалардан колдонууга толук мүмкүнчүлүктөрү бар.

Программанын аягында тематикага ылайык көрсөтүлгөн кошумча музыкалык адабияттарды, ноталык китептерди сунуш кылабыз.

Башталгыч класстарда «Музыка» предметинин максаты:

• Инсандын ар тараптуу өнүгүшүнүн эң маанилүү компоненти катары, музыкалык маданиятка баарлашуу аркылуу окуучуларда музыкалык-эстетикалык жана руханий-адептик тарбиялоону калыптандыруунун негизин түзүү.

Башталгыч класстарда «музыка» предметинин милдеттери:

• Искусствонун предмети катары музыканы жакшы көрүүгө жана сыйлоого үйрөтүү;

• Музыка - ар бир баланын жашоосундагы эң маанилүү бөлүгү катары түшүнүүнү үйрөтүү;

• Айлана-чөйрөгө болгон сүйүүнү жана эмоционалдуу боорукердикти калыптандырууга демилге берүү;

• Музыкалык чыгармалар аркылуу көркөм табиттин негиздерин үйрөтүү;

• Музыка менен искусствонун башка түрлөрүнүн (биринчи кезекте «Көркөм өнөр» менен «Адабий окуу (Адабият)») бири-бирлерине болгон байланышын көрө билүүгө үйрөтүү;

• Музыкалык сабаттын негиздерин үйрөтүү;

• Музыка менен баарлашууга болгон муктаждыгын уюштуруу.

1-4-класстардын Музыка предметинин мазмундук багыттары төмөнкүдөй:

• Музыканын тили - музыкалык таасирдүүлүктүн каражаты.

• Музыкалык образ.

• Музыканын тиби, формасы, стили жана жанрлары.

• Автор (автордун дүйнөсү).

1-4- класстардын предметтик компетенттүүлүктөрү¹ аныкталды. Алар:

- ✓ Эмоционалдык-баалуулук.
- ✓ Музыкалык-эстетикалык.
- ✓ Аткаруучулук.

Бул класстардын программасында төмөнкү багыттар боюнча олуттуу өзгөрүүлөр болду. Алар:

- Уктуруу жана аткаруу үчүн берилген музыкалык чыгармаларда.
- Музыкалык адабият боюнча материалдарда.
- Музыканын теориясы боюнча материалдарда.

Андан башка, бул программа дагы бир оорчундуу милдетти чечүүнү максаттанат. Ал, башталгыч класстардын окуучурларын акырындык менен *ойлоонун жана речтин* маданиятына тарбиялоо болуп эсептелет. Азыркы күнгө чейин ойлоонун жана речтин маданиятына тарбиялоо милдети кыргыз тили жана адабият предметтерине тийешелүүлүгү каралып келген, азыр да улантылууда. Бул милдеттин жаңычылдыгы «Музыка» предметинде *«предметтер аралык өз ара аркеттешүү»* методун колдонуу менен ишке ашырылат.

Милдеттерди иш жүзүнө ашыруу, музыкалык чыгармачылыктын ар түрдүү түрлөрү аркылуу ишке ашырылат. Алардын негизгилеринен, хор менен ырдоо, музыка угуу жана ал жөнүндө ой жүгүртүү, балдар музыкалык аспаптарында ойноо, музыкалык-ыргактык кыймыл, пластикалык интонациялоо жана импровизациялоо, музыкалык-драмалык сахналаштыруу болуп эсептелет.

Программанын кенен интеграцияланган контекстти («Көркөм өнөр», «Адабий окуу», «Кыргыз тили»), «Музыка» предметинин өзүнө тиешелүү болгон баалуулуктарын төмөндөтпөйт, болгону музыкалык чыгарманын мазмунун өздөштүрүү жана кабыл алуу үчүн «стереофоникалык»² көлөм берип турат.

Программанын музыкалык негизин, байыркы доордон азыркы күнгө чейинки кыргыз элдик ырлар, дастандар, музыкалык жомоктор менен музыкалык фольклордун үлгүлөрү жана классик-композиторлор менен обончу-композиторлордун чыгармалары түзөт. Бөтөнчө классик-композиторлордун балдар үчүн жазылган чыгармалары «иллюстративдик» жардамчы функцияны аткарбастан, программанын мазмунун өздөштүрүүдө максаттуу, маанилүү роль ойнойт.

Программадагы музыкалык чыгармалар окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүнө, чыгармалардын жеткиликтүүлүгүнө жана көркөм таасирдүүлүгү менен билим, тарбия берүүчүлүк багыттарына «жөнөкөйдөн, татаалга» принцибин эске алуу менен тандап алынды.

Академиялык материалдар реалдуу мүмкүнчүлүктөргө жооп берген сабак кызматынын чегинде берилди. Балдар ырларынын репертуары бир канча вариативде колдонуу максатта кеңейтилген варианттарда сунушталды.

Угуу үчүн берилген музыкалык чыгармалар же ал чыгармалардын фрагменттери 1-2- класстарда эки минуттан, ал эми 3-4- класстарда болсо үч минуттан ошпоосу сунушталат.

Программадагы негизги методдор катары: предметтер аралык өз ара аркеттешүү; стилдик мамиле; чыгармачылык метод; системалык мамиле; жекеден жалпыга чыгуу

¹ Предметтик компетенттүүлүктөр менен мазмундук багыттар 1-4- жана 5-7-класстандын предметтик стандарттарында бирдей берилди. 5-7-класстардын Музыка предмети боюнча мамлекеттик стандарт КББАнын окумуштуулар Кеңешинин талкуусунда жактырылды. (Түзүүчүлөр: Ж.С. Дуйшеналиев, Р.Х. Шакиров). Аталган предметтин компетенттүүлүктөрү предметтин методикалык колдонмосунда кенен чечмеленген.

² *Стерефония же стерео үн* – ар кандай үн булактарына багыттарды сактоо менен "үн перспективасы" иллюзиясын жараткан үндү жазуу жана ойнотуу ыкмасы. Буга бинуралдык эффектти колдонуу жана аудио маалыматты монофониялык үн өткөрүүдөн айырмаланып, бир эле канал аркылуу берүү аркылуу жетишилет. ru.wikipedia.org

методу болуп эсептелет.

Предметтер аралык өз ара аракеттешүү методу, бул программанын маанилүү стратегиялык методу болуп эсептелет. *Дисциплина* деген термин, С.Ожеговдун аныктамасы боюнча «...илимдин өз алдынча тармагы». Бул учурда, эстетикалык предметтердин түрмөгүнө кирген, илимдин өз алдынча тармагы болгон бирдиктүү «Искусство» билим берүү тарамын көрсөтүп жатабыз.

Ошондуктан «*өз ара аракеттешүү*» түшүнүгүн колдонууну абдан адекваттуу деп эсептейбиз. Себеби, эки тараптан ар түрдүү предметтердин бири-бирине болгон таасирдүүлүк процесси ачып көрсөтүлөт.

Программанын чегинде, башталыч класстар үчүн *дисциплиналар аралык өз ара аракеттешүү методу*, музыкага тиешелүү болгон сүрөттүүлүктү, поэтикалуулукту «көркөм контексти түзүүдө» көрсөтө алат (1-4-класстар). Теманын деңгээлинде музыка, поэзия жана живописстин мазмундук жалпылуугун көрсөтүү.

Музыка менен живописстин кээ бир жанрдык окшоштуктарын белгилөө болот. (3-класс). Аягында музыка менен сүрөт искусствосунун өз ара аракеттешүүсүнүн негизинде айрым көркөм таасирдүүлүк каражаттарын табуу максаттанат.

*Чыгармачылык метод*³ биздин программада эң маанилүү музыкалык, көркөм-педагогикалык метод. Бул метод, окуучулар өткөн темаларын практикалык жактан ишке ашыруусунун сапаттык жыйынтыгынын көрсөткүчү катары колдонулат.

Чыгармачылык - бул башкалардан айырмаланган өзүнө таандык, абдан уникалдуу болгон ар бир баланын таланты. Ошондуктан ар дайым жаңылык десек болот. Бул жаңылыкты, окуучулар көркөм ишмердүүлүктүн бардык формаларында, биринчи кезекте ырдоодо, импровизациялоодо, музыкалык-драмалык театрлаштырууда колдонуп көрсөтө алышат.

Ушуга байланыштуу, окуучунун жана мугалимдин эч кайталанбаган уникалдуу таланты, өзүнүн жеке демилгеси, жекече шык-жөндөмү, ойлоосунун жана фантазиясынын өзгөчөлүгү, өзгөчөлөнгөн чыгармачылыкты жана ишмердүүлүктү баалоонун критериялары болуп эсептелет.

Системалык мамиле сабактардын тематикасы, аткаруу жана угуу үчүн берилген музыкалык материалдар, практикалык ишмердүүлүктүн түрлөрү сыяктуу программанын бардык компоненттеринин бирдиктүүлүгүнө, бүтүмдүүлүгүнө жетүүгө багытталган. Андан башка, системалык мамиле ар бир класстын жана жалпы башталгыч класстардын билим, тарбия берүүнүн мазмунунун бүтүмдүүлүгүн координациялайт. Аягында, системалык мамилени колдонуу бир система менен экинчи системанын өз ара аракеттешүүсүнө мүмкүндүк берет. Бул «Музыка» программасында болсо, «Адабий окуу», «Көркөм өнөр», «Кыргыз тил», «Мекен таануу» программалары менен болгон байланыштарды айтсак болот.

Жекеден жалпыга чыгуу методу. Бул метод - программадагы компоненттердин ар тараптан, бирдиктүү жана абдан толук камтыган материалдарды ар дайым бир жол менен өнүгүүнү чагылдырат.

Программа үч тепкичтүү (этаптуу) иерхиялык түзүмгө (структурага) ээ. Мындай түзүм системалуулук, ырааттуулук принциптерине таянуу менен иш жүзүнө ашырылат. «Кадам артынан кадам» методу; спирал сыяктуу өнүктүрүү (ар башка тепкичтерде, ар башка класстарда мазмундук деңгээл жагынан кеңейтилген баскычта материалдардын бир канча жолу кайталанышы); ар бир класстын ичинде темалардын үзгүлтүксүз өнүгүүсү.

Биринчи, *концептуалдык* деңгээл. Бул деңгээлде ар бир класстын окуу жылынын аталган темаларынын мазмунун ачып көрсөтүүгө жана өнүктүрүүгө негизги таяныч болот:

1-класс- Бардык жерде бизге музыка, музыка угулат.

2-класс- Музыканын негиздери.

3-класс- Менин элимдин жана дүйнө элдеринин музыкасы.

³ Алгачкы жолу 1990-жылдардын ортосунда Л.Предтеченский тарабынан «Дүйнөлүк көркөм маданият» курсунда колдонулган.

4-класс- Искусствонун башка түрлөрү менен музыканын бирдиктүүлүгү.

1-класс- Бардык жерде бизге музыка, музыка угулат...

- I. Музыка биздин жашообузда
- II. Музыка эмне жөнүндө айтып берет?
- III. Музыка кандай сезимди бере алат?
- IV. Музыкалык речь деген эмне?

2-класс. Музыканын негиздери.

- I. Ыр, бий, марш - музыканын үч негизи.
- II. Ыр, бий, марш бизди кайда алып барат?
- III. Музыкалык чыгарманын формасы.
- IV. Музыканын көркөм каражаттары. (темп, обон «мелодия», тембр)

3-класс. Менин элимдин жана дүйнө элдеринин музыкасы.

- I. Менин элимдин музыкасы (элдик муз.)
- II. Кыргыз элинин кесиптик музыкасы.
- III. Орто Азия элдеринин музыкасы.
- IV. Дүйнө элдеринин музыкасы.

4-класс. Искусствонун башка түрлөрү менен музыканын бирдиктүүлүгү.

- I. «Эгерде адабият болбогондо, музыка менен эмне болмок эле?»
- II. «Эгерде музыка болбогондо, адабият менен эмне болмок эле?»
- III. «Музыканы биз көрө алабызбы?»
- IV. «Живописсти биз уга алабызбы?»

Усулдук сунуштар жана кеңештер.

Музыка предмети көп тармактуу, аны окутууда мугалимдин устаттык иш-аракетин, чыгармачылык талап кылат.

Окутуунун негизги формасы сабак болуп эсептелет. Сабак 1-2-класстарда жумасына 2 сааттан, 3-4-класстарда жумасына 1 сааттан (45 мүнөт — академиялык саат) өтүлөт.

Сабактар музыкалык табышмак, музыкалык инсценировка, конкурс — сабак, концерт – сабак, дидактикалык оюндар, музыкалык интермедиялар аркылуу өткөрүлөт.

Окуучулардын өз алдынча иш-чараларына, чыгармачыл аракеттерине көңүл буруп, аларды калыптандыруу менен андан ары өнүктүрүүгө жол көрсөтүү.

Сабакта ар кандай кызыктуу суроолор коюлуу менен окуучуларга музыкалык жат жазуу жаздырууну, ар кандай чыгармалардагы көркөм образдарга байкоо жүргүзүү менен аларды кагаз бетине сүрөттөп түшүрүүнү аткаруу көздөлөт.

Ар бир сабакты кызыктуу кылып, окуучулардын жандуу аракеттеринде, жогорку эмоционалдык духта өтүп, алардын ички дүйнөсүнө сиңип, сезим-туюмун жандандырып, жашоосуна пайдалуу кылып, алардан ыракат алуусун көздөө.

Сабактан тышкары аспаптык ансамблдерди уюштуруу, концерттерге, спектаклдерге алып баруу, саякатка чыгуу, мисалы: тоого, токойго, көлгө баруу. Алардын көркөм кооздуктарын музыка каражаттары аркылуу түшүнүү, таануу, элестетүү ж. б.

Сабактардын жогорку деңгээлде өтүлүшү, алардын үзүрлүү болушу үчүн, алардын жабдылышы да зор мааниге ээ. Мугалим сабакты бардык керектүү каражаттар (музыкалык аспаптар, ноталык китептер, музыкалык адабияттар, кассеталык магнитофон, музыкалык таблицалар ж. б. көрсөтмө куралдар) менен жабдуусу зарыл.

Ата-энелер, башка предметтик мугалимдер, бөлөк мектептер менен да тыгыз байланышта болуусу да чоң жардам берет.

1-класс. Жыл ичинде коюлуучу талаптар

Мектепке алгач келген балдардын шык-жөндөмдөрүн, жаш өзгөчөлүгүн, мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен төмөндөгүдөй жылдык талаптар коюлду:

✓ мугалимдин окуучулар менен алардын мектепке биринчи келиши, мектеп турмушу, музыка жөнүндө ангемелешүүсү;

✓ сабактарга коюлган темалар боюнча маек куруу. Ал темаларды чагылдырган чыгармалардан уктуруу;

✓ уктурулган чыгармаларды талдоону (мүнөзүн, мазмунун, ылдамдыгын ж. б. аныктоо) үйрөтүү;

✓ уктурулган жана үйрөтүлгөн чыгармалардын авторлору менен кыскача тааныштыруу;

✓ ырдоонун эрежелерин билүү;

✓ дирижерлук шилтемдерди (чыгарманы баштоодо, бүтөөрдө) түшүнүү;

✓ ырдоо убактысында сөздөрдү таза, так, түшүнүктүү айтып ырдоо;

✓ мугалимдин көрсөткөн (ырдап) добуш бийиктигин так, таза, ачык көрсөтүү (ырдап);

✓ бир эле добушта ма, мо, му, муундарында ырдоо (көнүгүү жасоо);

✓ аспаптын коштоосунда ырдоого көнүгүү;

✓ чыгармалардын бөлүктөрүн (куплет, кайырма) айрып билүү;

✓ түрдүү мүнөздөгү көнүгүүлөрдөн ырдоо.

1-класста «Мектебим жана мекеним музыкада» деген жалпы жылдык тема коюлуп, анын мазмуну жана максаты төмөнкү багыттарда берилди:

1. *Мектеп.* Балдардын мектепке биринчи келиши, мектеп турмушу, мугалимдер, окуу куралдар менен таанышуусу.

2. *Ата мекен.* Окуучулардын ата-энелерге, мекенге болгон сүйүү сезимдери, ата-энелерди жаз майрамдары (8-Март, Нооруз, 1-Май, 9-Май) менен куттуктоосу. Майрамдар жөнүндө түшүнүк алышы. Достукка, тынчтыкка, Ата мекенди сүйүүгө ж. б. тарбиялоо.

3. *Жаратылыш, жыл мезгилдери.* Мында жаратылыштын кооздугуна, кереметтүүлүгүнө болгон сезимдери, ар бир мезгилдин (жаз, жай, күз, кыш) келиши, көрүнүшү, кубулуштары, аларга болгон көз караштары.

4. *Өсүмдүктөрдүн, жан-жаныбарлардын жашоо-тиричилиги.* Балдардын аларга болгон мамилеси, кам көрүүсү, коргоосу.

I чейрек (18 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Музыкалык-дидактикалык оюндар. Окуучулар менен «Күз келди» теманын негизинде аткарылган музыкалык чыгармаларды кайталоо, диалог түзүү, маектешүү.

Музыкалык материалдар:

«Биринчи коңгуроо», музыкасы К. Эралиеваныкы, сөзү С. Рысбаевдики – уктуруу.

«Мектебим», музыкасы Б. Исаковдуку, сөзү И. Исаковдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Сабакта», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Күздө», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү А. Токомбаевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Күзүндө», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Жардам бердик», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү М. Жангазиевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Күзгү бакчам», музыкасы С. Айдаровдуку, сөзү Ж. Садыковдуку – уктуруу.

«Куштар кетти», музыкасы А. Аманбаевдики, сөзү А. Осмоновдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Куу-куу турумтай», музыкасы элдик – уктуруу.

«Карача торгой», музыкасы элдик – уктуруу.

II чейрек (14 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Музыкалык-дидактикалык оюндар (ыргак). Окуучулар менен уктурулган чыгармаларды салыштыруу аркылуу жана мазмуну жөнүндө маек куруу. Окуучулар менен «Кыш» жөнүндө уктурулган, аткарылган чыгармалардын ыргагын салыштыруу.

Музыкалык материалдар:

«Чымчыктын ыры», музыкасы С. Айдаровдуку, сөзү А. Осмоновдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Кумурска», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Күчүк досум», музыкасы Т. Саламатовдуку – уктуруу.

«Кышта», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү Т. Кожомбердиевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Кышкы ыр», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктуруу.

«Балаты», музыкасы А. Аманбаевдики – уктуруу.

«Жаны жылды тосолу», музыкасы М. Абдраевдики – уктуруу.

«Новогодняя», музыкасы А. Филиппенконуку, сөзү Г. Бойконуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Көрөлүчү Аяз-Атаны», музыкасы Э. Койбагарованыкы – уктуруу.

III чейрек (20 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Музыкалык-дидактикалык оюндар (динамика). Окуучулар менен уктурулган чыгармалардын маанайы жана мазмуну жөнүндө баарлашуу. Окуучулар менен «Чон, атанын күүсү», “Жан апам”, “Келди Нооруз” аттуу чыгармаларды салыштырып динамикасы жана маанайы жөнүндө маек куруу.

Музыкалык материалдар:

«Гүлдөй берсин мекеним», музыкасы А. Малдыбаевдики – уктуруу.

«Айланайын кең мекен», музыкасы А. Жээнбаевдики, сөзү Р. Рыскуловдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Мекенге ырды арнайбыз», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктуруу.

«Жер эне», музыкасы, сөзү Г. Эсенгулованыкы – уктуруу.

«Дайым күн болсун», музыкасы А. Островскийдики, сөзү Л. Ошаниндики – үйрөтүү, аткаруу.

«Эне менен бала», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Гүл десте», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктуруу.

«Нооруз майрам», музыкасы, сөзү Г. Эсенгулованыкы – үйрөтүү, аткаруу.

«Жакшылыктын жылы болсун», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы — уктуруу.

«Чон, атанын күүсү», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

IV чейрек (16 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

1. Музыкалык-дидактикалык оюндар (каталоо). Окуучулар менен аткарылган чыгармалардын ыргагы жөнүндө маек куруу. Окуучулар чыгармалардын мазмунуна жараша кыймыл көрсөтүү. Окуучулар менен «Жайда» деген темада музыкалык маек

куруу. «Жайда» деген темага окуучулардын ой жүгүртүүсү. Жайкы каникулду өткөрүү боюнча маек-сабак. Жылдык жыйынтык концерт-сабак жана бул сабакта ата-энелердин алдында окуучулар жыл бою өздөштүрүшкөн чыгармалардан аткарып, дидактикалык оюндарды өткөрүү.

Музыкалык материалдар:

«Көпөлөк», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Күтүп жүрөм», музыкасы М. Касейдики, сөзү Д. Жамансартованыкы – үйрөтүү, аткаруу.

«Жаз келди», музыкасы А. Малдыбаевдики – уктуруу.

«Уя жасап береличи», музыкасы М. Бегалиевдики – уктуруу.

«Ак гүлдөр», музыкасы Т. Казаковдуку, сөзү И. Исаковдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Байчечекей», музыкасы Г. Ашымованыкы – уктуруу.

«Жамгыр», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Май келди», музыкасы Н. Давлесовдуку, сөзү Т. Тыныбековдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Күкүк», музыкасы А. Малдыбаевдики – уктуруу.

«Жайда» музыкасы А. Малдыбаевдики – уктуруу.

2-класс. Жыл ичинде коюлуучу талаптар

Программага балдардын өткөн жыл ичиндеги алган билимдерин 2-класста тереңдетип улантууга ылайык талаптар киргизилди. Талаптар окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүнө, шык-жөндөмдөрүнө жараша коюлду. Алар:

- окуучулардын жайкы каникулда эс алуулары, кандай музыкалык чыгармалар менен таанышкандыктары жөнүндө маектешүү;
- берилген темалар боюнча кеңири маек куруу жана аларга ылайык чыгармалардан уктуруу, аларды талдоо;
- чыгармалардын авторлору жөнүндө кыскача баяндоо;
- балдар жана чоңдор хорун айрып билүү;
- ноталык сызыктар жана кошумча сызыктар. Скрипкалык ачкыч;
- ноталардын жайланышы (ноталык сызыктарда жана алардын арасында);
- добуш катарлары жана алардын аттары (до, ре, ми, фа, соль, ля, си);
- добуш катарларын төмөнтөн жогору карай (до1— до2) жана жогортон төмөн карай (до2— до1) аттарын атоо менен ырдоо;
- бир эле добушта ми, мэ, му муундарда көнүгүү ырдоо;
- музыкалык фразаларды бир эле дем алуу менен ырдоо;
- үндүү тыбыштарды туура калыптандыруу жана үнсүз тыбыштарды так, таза, ачык айтып, үндү кыспай чыгарып, эркин ырдоо;
- обондуу, мазмундуу, кооз, динамикалык белгилерди колдонуп ырдоону өздөштүрүү;
- аспаптын коштоосунда жана коштоосуз (а капелла) ырдоого көнүгүү;
- түрдүү мүнөздөгү көнүгүүлөрдөн ырдоо;
- берилген темалар боюнча ар кандай мүнөздөгү чыгармалардан өздөштүрүү.

2-класска «Музыка биздин жашообузда» деген негизги тема берилди. Мында 1-класстын темасына салыштырмалуу музыка окуучулардын жашоо-турмуштары менен түздөн-түз байланышта болду. Анын мазмуну жана максаты төмөндөгүдөй багыттарда көрсөтүлдү:

1. *Мектеп турмушу.* Окуучу мектепте өзүн алып жүрүүсү, окууга, эмгекке, майрамдарга мектептеги ж. б. өтүлүүчү иш-чараларга жандуу катышууга көмөк көрсөтүү

жана үйрөтүү.

2. *Адеп жана ыйман.* Балдар кайда болушпасын, мейли мектепте, үйдө, кечеде, эл арасында, ал өзүн адептүү алып жүрүүсү. Улууларга урмат, кичүүлөргө ызаат көрсөтүп, адамда болгон жакшы сапаттарга (кичи пейилдикке, адамгерчиликке, абийирдүүлүккө, чынчылдыкка, достукка ж. б.) тарбиялануусу.

3. *Эмгекке үйрөтүү.* Кол арага жарап калган балдарды «Күз күрөш, жаз жарыш» сыяктуу темаларда, күзгү жыйым-теримде, жазгы эмгекке, айлана-чөйрөнү жашылдандырууга, бак-дарактарды отургузууга үйрөтүп, ата-энеге, улуу-кичүүгө жардам берүүгө үгүттөп, эмгекке болгон сүйүүсүн, шыгын кызыгуусун арттыруу менен тарбия берүү.

4. *Ата мекен.* Окуучуларды Атамекенге болгон сүйүүсүн арттырып, жылуу сезимдерин ойготуп, ага кызмат кылган атуулдарды тарбиялоо.

5. *Майрамдар.* Жыл ичинде болуп өтүүчү майрамдарда (Жаңы жыл, 8-Март, Нооруз, 1-Май, 9-Май ж.б.) ата-энелерди, бир туугандарды, курбуларды, агай-эжейлерди куттуктоо, жакшы маанайда, ак тилекте, жылуу мамиледе болууга тарбиялоо.

I чейрек (18 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Ноталык сызыктар жөнүндө түшүнүк. Кошумча сызыктар жөнүндө түшүнүк. Скрипкалык ачкыч.

Музыкалык материалдар:

«Жүр мектепке», музыкасы А. Малдыбаевдики — уктуруу.

«Мектеп ыры», музыкасы А. Мурзабаевдики — уктуруу.

«Адептүү баламын», музыкасы Ж. Дуйшеналиевдики, сөзү А. Кыдыровдуку — үйрөтүү, аткаруу.

«Убада берем», музыкасы А. Малдыбаевдики — уктуруу.

«Ушундай бол», музыкасы А. Малдыбаевдики — уктуруу.

«Теримчилер», музыкасы С. Жумалиевдики — уктуруу.

«Күзгү бакчам», музыкасы С. Айдаровдуку, сөзү Ж. Садыковдуку — үйрөтүү, аткаруу.

«Алтын пахта — ак пахта», музыкасы Р. Абдыкадыровдуку — уктуруу.

«Гүлдөй берсин мекеним», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү М. Кыдышевдики — үйрөтүү, аткаруу.

«Мен эркеси замандын», музыкасы Ж. Шералиевдики — уктуруу.

«Мекен ыры», музыкасы А. Аманбаевдики — уктуруу.

II чейрек (14 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Добуш катарлары жана алардын аттары. До, Ре, Ми, фа добуш катары. Соль, ля добуш катары. Си, до2 добуш катары. Добуш катарлары.

Музыкалык материалдар:

«Ар мүнөздүү балдарбыз», музыкасы А. Мурзабаевдики, сөзү Ж. Абдыкалыковдуку — үйрөтүү, аткаруу

«Үч дос», музыкасы К. Молдобасановдуку — уктуруу.

«Эки дос», музыкасы Ы. Тумановдуку — уктуруу.

«Мына минтип», музыкасы, сөзү А. Малдыбаевдики — үйрөтүү, аткаруу.

«Оюн», музыкасы Э. Жумабаевдики — уктуруу.

«Бийлейли», музыкасы С. Исраиловдуку — уктуруу.

«Ёлка сонун карачы», музыкасы С. Жумалиевдики, сөзү Т. Кожомбердиевдики – үйрөтүү.

«Жаңы жыл», музыкасы Б. Абдраимовдуку – уктуруу.

III чейрек (10 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Ноталардын жайгаштырылышы (ноталык сызыктарда жана алардын арасында).

Музыкалык материалдар:

«Аппак кар», музыкасы С. Момбековдуку, сөзү Н. Дүйшеевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Саламатбы, мейман кыш», орус эл ыры – уктуруу.

«Көк жылгаяк», музыкасы элдики, иштеп чыккан С. Бактыгулов – уктуруу, үйрөтүү, аткаруу.

«Күчүк досум», музыкасы Т. Саламатовдуку, сөзү Т. Кожомбердиевдики — уктуруу, үйрөтүү, аткаруу.

«Тентек улак», музыкасы С. Исраиловдуку – уктуруу.

«Коёнек», музыкасы М. Бегалиевдики – уктуруу.

«Апамдын обону», музыкасы Б. Глуховдуку – уктуруу. «Ой энеке», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү А. Токомбаевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Чоң энемдин осуяты», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

IV чейрек (16 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Добуш катарларын төмөнтөн жогору (до1—до2) карай ырдоо. Добуш катарларын жогортон төмөн (до2—до1) карай ырдоо. Добуш катарларынын баскычтары.

Музыкалык материалдар:

«Бак тигебиз», музыкасы К. Молдобасановдуку, сөзү Б. Абакировдуку – үйрөтүү, уктуруу, аткаруу.

«Эмгек менен өткөрөм», музыкасы М. Касейдики, сөзү Д. Жамансартованыкы – уктуруу, үйрөтүү, аткаруу.

«Байчечекей», музыкасы К. Букалаевдики, сөзү М. Жангазиевдики – уктуруу.

«Эмгек бакыты», музыкасы Ш. Шеркуловдуку – уктуруу.

«Май келди», музыкасы А. Малдыбаевдики, сөзү А. Үсөнбаевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Сулуу май», музыкасы Н. Давлесовдуку – уктуруу.

«Көпөлөк», музыкасы Э. Жумабаевдики – уктуруу.

3-класс. Жыл ичинде коюлуучу талаптар

Окуучулар 1-2-класстарда кандайдыр бир деңгээлде музыкалык билим жана тарбия алууга жетишишет. Улам ар бир класска жогорулаган сайын, окуучулардын билими да жогорулаары шексиз. Ошондуктан ар нерсени туура баамдап, сезим-туюмдары, кабылдоосу өскөн окуучуларга 3-класстан окуу программасында төмөндөгүдөй талаптар коюлду:

- кыргыз элдик музыкалык аспаптары (комуз, ооз комуз, кылкыяк, чоор ж. б.) менен таанышуу;
- аспаптык чыгармалардан уктуруу; жылдык берилген темалар боюнча чыгармалардан уктуруу жана талдоо;
- чыгармалардын авторлору жөнүндө баяндоо;
- балдар жана чоңдор хорлорунан уктуруу;

- ноталык созулуштарды (бүтүн, жарым, чейректтик, сегиздик) өздөштүрүү;
- тыныгуу белгилери (бүтүн, жарым, чейректтик, сегиздик);
- альтернативалык белгилер (диез, бемоль, бекар);
- такт жана тактылык сызыктар; лига, стаккато жөнүндө түшүнүк;
- ырдоо эрежелерин билүү; do1—re2 (ми2) добуш аралыгында ырдоону өздөштүрүү;
 - бир эле добушта ла, ло, лу муундарында көнүгүү ырдагуу;
 - үч үндүктө төмөнтөн жогору (до-ми-соль) карай жана жогортон төмөн (соль-ми-до) карай ырдоого көнүгүү;
 - ыр, бий, марштардан көнүгүү ырдагуу; берилген темалар боюнча түрдүү мүнөздөгү чыгармалардан өздөштүрүү; аспаптын коштоосунда жана коштоосуз (а капелла) обонду так, таза, туура ырдоого көнүгүү.

Программа 3-класстын окуучуларына коюлган талаптарга ылайык төмөндөгүдөй мазмундагы багыттарда берилди. Алар:

1. *Элдик музыкалык аспаптар.* Окуучулар элдик музыкалык аспаптар менен таанышып, алардын түрлөрүн, өзгөчөлүктөрүн айрып билишип, ал аспаптарга жазылган чыгармалардан угуусу.

2. *Музыкадагы негизги жанрлар.* Окуучулардын музыкадагы негизги жанрлардан болгон «ыр», «бий», «марш» жана алардын түрлөрү менен таанышып, өздөштүрүшөт.

3. *Алтын күз.* Күзгү жыйым-терим, берекелүү күздүн көрүнүшү жана алтын сымал ажайып кооздугун музыкалык каражаттар менен образдуу чагылдыруусу. Балдардын ага болгон сезим-туюмдары, элестөөлөрү.

4. *Музыка жомокто.* Мында окуучулар кереметтүүлүгү, көркөм ажардуулугу, кызыктуулугу менен фантастикалуу окуялары, айлакер амалдуу каармандары менен балдардын жашоодогу ар кандай кыйынчылыктарга каршы күрөшүүгө, чыйрактыкка, ийкемдүүлүккө, эс-акылынын, ой-жүгүртүүсүнүн өсүшүнө, адамгерчиликке, адеп-ахлакка, ынтымакка, биримдикке, терс көрүнүштөрдөн оолак, жат адаттардан алыс болууга тарбиялаган жомоктордон жана тамсилдердин өздөштүрүп, алардын музыкадагы орду жөнүндө түшүнүк алышат.

5. *Жамак айтуу музыкада.* Окуучулар жамактын түрлөрү (жаңылмачтар, бат-айтмалар, калп-апыртмалар, табышмактар, макал-лакаптар) менен таанышып, өздөштүрүп, угушат. Балдардын сөз байлыгын өстүрүүдө, айтууга оор сөздөрдү туура, так, ачык, түшүнүктүү, шар сүйлөөгө көндүрүүдө жаңылмачтардын, бат-айтмалардын тарбиялык мааниси өтө зор. Аларды дароо эле бат айтып, ырдоого кыйын, ошондуктан, мындай ырларды үйрөнүүдө этияттык менен алардын оор-жеңилге жараша берилиши керек. Ал эми көркөм образдардын демейдегидей эмес көрүнүштөрү, кызыктуу жана тан калаарлык күлкүлүү окуяларды камтыган, жашоо-тиричиликке туура келбей турган, өзүлөрүнүн аттары эле айтып турган апыртма-калптардын да тарбиялык мааниси зор. Табышмак ырлар болсо, балдардын сезимталдыгынын өсүшүнө, ар кандай табышмактуу кубулуштардын, көрүнүштөрдүн маанисине түшүнүүгө, тапкычтыкка, алардын кыялдануусуна, ой жүгүртүүсүнө шык берип, курчуп, тереңдеп өсүшүнө көмөк берүүсү менен маанилүү. Булар менен катар макал-лакаптар да, эзелтеден бери ата-бабаларыбыз колдонуп келе жаткан акылман ойлору жана улуу сөздөрү. Алардын да, эстетикалык, философиялык жактан тарбиялык мааниси абдан зор. Мында балдардын окууга болгон умтулуусун, китепке болгон сүйүүсүн, кызыгуусун арттырууга, адептүүлүккө, ыймандуулукка, достукка, эмгекке ж. б. жакшы сапаттарга тарбиялоо.

6. *Шаңдуу жаңы жыл.* Жаңы жылдык жакшы маанай, ак тилектер, каалоолор. Бул тема 1-2-класстардагы «Жаны жылды тосолу», «Кел жаңы жыл» темаларынын уландысы.

7. *Сыйкырдуу кыш.* Кыштын кереметтүүлүгүнө, ажайып кооздугуна, кыш мезгилиндеги жашоо-тиричиликке балдардын көз карашы, сезимдери.

8. *Жаздын көркү – майрамдар.* Аялдардын эл аралык күнү – 8-Март, мусулмандардын жаңы жылы – Нооруз, эмгекчилердин тилектештигинин эл аралык күнү

– 1-Май, Улуу жеңиш – 9-Май майрамдарына байланыштуу, аларды чагылдырган чыгармалардын берилиши.

9. *Кыргыз жана коңшу элдеринин музыкасынан.* Бул темада элибиздин жана коңшу элдердин музыкасындагы айырмачылыктар, өзгөчөлүктөр, байланыштар жөнүндө түшүнүк алуу. Ошону менен катар жаздагы эмгекти, жаз көркүн чагылдырган чыгармалардан өздөштүрүү. Чейректин аягында «жайкы каникул» деген темада окуучулар менен ангеме-сабагын өткөрүү. Ал эми Концерт-сабак менен жылдын жыйынтык сабагы өтүлөт.

I чейрек (9 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Комуз менен таанышуу. Ооз комуз жана кыл кыяк менен таанышуу. Ноталык созулуштар (бүтүн нота). Ноталык созулуштар (жарым нота). Ноталык созулуштар (чейректик нота). Ноталык созулуштар (сегиздик нота). «Ыр» жана анын түрлөрү жөнүндө түшүнүк. «Бий» жана анын түрлөрү жөнүндө түшүнүк. «Марш» жана анын түрлөрү жөнүндө түшүнүк. Чоорлор (сыбызгы чоор, чопо чоор, ышкырык чоор, чогойно чоор ж. б.) жана урма аспаптар менен таанышуу.

Музыкалык материалдар:

«Бала кербез» Күүсү Токтогулдуку – уктургуу.

«Шайыр комузчу», музыкасы К.Молдобасановдуку, сөзү Б.Абакировдуну – үйрөтүү, аткаруу.

«Турумтай», элдик күү (ооз комуз) – уктургуу.

«Кер өзөн», күүсү, Муратаалыныкы (кыл кыяк) – уктургуу.

«Койчунун күүсү», элдик күү (чоор) – уктургуу.

«Бешик ыры», музыкасы М.Бегалиевдики – уктургуу.

«Биз үчүнчү класспыз», музыкасы Н. Давлесовдуку, сөзү Т.Кожомбердиевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Вальс», музыкасы Н. Давлесовдуку – уктургуу.

«Балдар маршы», музыкасы В. Власов, А. Малдыбаев, В. Ференики – уктургуу.

«Оюнчуктар маршы», музыкасы Д. Кабалевскийдики – үзүндү уктургуу.

«Алтын күз», музыкасы Е. Глебовдуку – уктургуу.

«Күзгү ыр», музыкасы П.Чайковскийдики – уктургуу.

II чейрек (7 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Жомоктор жана тамсилдер жөнүндө түшүнүк. Алардын музыкадагы орду. Жамак жана анын музыкадагы орду. Тыныгуу жөнүндө түшүнүк (бүтүн тыныгуу). Чейректик тыныгуу. Сегиздик тыныгуу.

Музыкалык материалдар:

«Ач карышкыр» музыкалуу жомогунан үзүндү. Музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктургуу.

«Улактын ыры» («Ач карышкыр музыкалуу жомогунан») – үйрөтүү, аткаруу.

«Петя жана карышкыр» жомок-операсынан үзүндү. Музыкасы С. Прокофьевдики – уктургуу.

«Жаңылмач-ыр», музыкасы М. Касейдики, сөзү Ж. Бекниязовдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Жаңылмач», музыкасы С. Осмоновдуку – уктургуу.

«Беш табышмак», музыкасы О. Турсуниязовдуку – уктургуу.

«Бизге жаңы жыл келет», музыкасы В. Герчиктики – уктуруу.
«Жаңы жыл», музыкасы М. Абдраевдики, сөзү Н. Жетикашкаеваныкы – үйрөтүү, аткаруу.

III чейрек (10 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Нота боюнча көнүгүүлөрдөн ырдоо. Альтерациялык белги (диез). Альтерациялык белги (бемоль). Альтерациялык белги (бекар).

Музыкалык материалдар:

«Снежинки», музыкасы В. Шаинскийдики – уктуруу.
«Аппак кар», музыкасы Т. Молдогазиевдики, сөзү Э. Абдылдаевдики – үйрөтүү, аткаруу.
«Кыш жомогу», музыкасы М. Касейдики – уктуруу.
«Муздагы бий», музыкасы А. Петровдуку – уктуруу.
«Апам ай», музыкасы К. Молдобасановдуку, сөзү Б. Абакировдуку – үйрөтүү, аткаруу.
«8-Март», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.
«Атам менен апама», музыкасы Ж. Кайыповдуку – уктуруу.
«Ноороз майрамы», музыкасы, сөзү Ш. Кемелгазиеваныкы – уктуруу.
«Жарамазан» элдик ыр. Иштеп чыккан А. Жээнбаев – үйрөтүү, аткаруу.
«Веснянка» (украин эл ыры) – уктуруу.

IV чейрек (8 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Такт жөнүндө түшүнүк. Тактылык сызыктар.

Музыкалык материалдар.

«Бак тигели», музыкасы Н. Давлесовдуку, сөзү А. Осмоновдуку – үйрөтүү, аткаруу.
«Сары Арка», музыкасы Курмангазыныкы – уктуруу.
«Өзбек эл бийи» («Гүлсара» музыкалуу драмасынан) – уктуруу.
«Биздин жай», музыкасы Д. Кабалевскийдики, сөзү А. Прицельцтики – үйрөтүү, аткаруу.
«Пахтачы кыздын бийи», тажик эл бийи – уктуруу.
«Жаз вальсы», музыкасы Е. Тиличеваныкы – уктуруу.
«Сулуу Май», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктуруу.
«Гүлдөр», музыкасы А. Жуманалиевдики, сөзү И. Токтогуловдуку – үйрөтүү, аткаруу.
«Булак» (жайлоо баракчаларынан), музыкасы А. Мурзабаевдики – уктуруу.
«Жайкы таңда», музыкасы С. Мамбетбаевдики – уктуруу.

4-класс. Жыл ичинде коюлуучу талаптар.

4-класстын окуучулары бул жылы башталгыч мектепти аякташат. Алар өткөн жылдардагы алган билимин жана тарбиясын тереңдетип улантуу, бышыктоо менен жыйынтыкташат. Буларды эске алуу менен окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүнө ылайык талаптар коюлду:

- жайкы эс алуулар, музыкалык кездешүүлөр жөнүндө аңгемелешүү;
- берилген темалар боюнча кеңири түшүнүк берүү, аларга ылайык чыгармалардан өздөштүрүү жана уктуруу;
- өздөштүрүлгөн чыгармаларга талдоо жүргүзүү;

- чыгармалардын авторлору жөнүндө кыскача баяндоо;
- аспаптык чыгармалардан уктуруу;
- балдар фольклордук ансамбли жана оркестри менен таанышуу, алардын аткаруусундагы жана алар үчүн жазылган чыгармалардан уктуруу;
- ыр мүнөздүү, бий мүнөздүү жана марш мүнөздүү чыгармалардан өздөштүрүү жана уктуруу, алар жөнүндө түшүнүк алуу;
- жөнөкөй өлчөмдөрдү өздөштүрүү;
- затакт жөнүндө түшүнүк алуу;
- чекит, фермато жөнүндө түшүнүү;
- ылдамдык жөнүндө түшүнүк алуу;
- добуш кубулуштарында колдонулуучу каражаттар (динамика, ыргак, штрих) менен таанышуу жана өздөштүрүү;
- ырдоо эрежелерин өздөштүрүү;
- до1—ми2 (фа2) добуш аралыгында ырдоого көнүгүү;
- бир эле үндө ли, лэ, лу муундарында ырдоого көнүгүү;
- берилген темалардагы чыгармаларга ылайык көнүгүүлөрдөн ырдоо;

4-класстын программасы 3-класска салыштырмалуу төмөндөгүдөй мазмундагы багыттарда берилди.

1. *Ыр, бий, марш мүнөздүү чыгармалар.* 3-класста окуучулар ыр, бий, марш жана алардын түрлөрү жөнүндө түшүнүк алышып, өздөштүрүшөт. Ал эми 4-класста ыр мүнөздүү, бий мүнөздүү, марш мүнөздүү чыгармалар менен таанышып, өздөштүрүшөт. Алардын айырмачылыктарын жана өзгөчөлүктөрүн айырып билишет.

2. *Күз берекеси.* Окуучуларга берекелүү күз жөнүндө баяндама берүү. Аны чагылдырган чыгармалардан өздөштүрүү жана уктуруу. Бул тема боюнча окуучулардын өз алдынча ой жүгүртүүлөрү.

3. *Балдар фольклордук (элдик аспаптар) ансамбли жана оркестри.* Окуучулардын фольклордук ансамбли жана оркестри менен таанышуусу («Сейтек» Республикалык балдар жана өспүрүмдөр борборунун комузчулар ансамбли, П. Шубин атындагы балдар музыкалык мектебинин темир ооз комузчулар ансамбли, М. Абдраев атындагы музыкалык мектебинин балдар фольклордук оркестри ж. б.). Балдар фольклордук ансамбли жана оркестри үчүн жазылган чыгармалар менен таанышуу жана уктуруу. Фольклордук ансамблдин жана оркестрдин балдарга тийгизген таасири жана тарбиялык мааниси.

4. *Уламыштар жана болумуштар музыкада.* Бул тема 3-класстагы «Музыка жомокто» темасынын уландысы. Анда окуучулар жомоктор жана тамсилдер жөнүндө окуп үйрөнүшсө, 4-класста алар эзелки тарыхый мезгилди, доордон-доорго, кылымдан-кылымга, ооздон-оозго улам кийинки урпак-тарга уламалап өтүп келген уламыштар («Камбаркан», «Талым кыз менен Көбөктүн айтышы» ж. б.), тээ качандыр бир мезгилде болуп өткөн окуялуу болумуштар («Кет бука», «Карагул ботом» ж. б.) жөнүндө, алардын музыкадагы орду тууралуу кеңири маалымат ала алышат. Максат – уламыштардагы жана болумуштардагы бийик музыкалуу поэтизацияланган көркөм образ-дар аркылуу окуучуларды адеп-ахлакка, ыйманга, адамгерчиликке ж. б. асыл сапаттарга тарбиялоо. 3-4-класстардагы бул темалар 5-класста «Дастан музыкада» деген темада (улуу дастандар – «Манас», «Семетей», «Сейтек», кенже дастандар – «Курманбек», «Жаныш, Байыш», «Кедейкан» ж. б.) улантылат.

5. *Музыка жаңы жылда.* Бул темада 3-класстагы «Шандуу жаңы жыл» темасы улантылат.

6. *Кыш жана жай чилделери.* Бул темалар боюнча окуучулар менен маек куруу. Кыш жана жай чилделериндеги жашоо-тиричилик, кубулуштар, айырмачылыктар, өзгөчөлүктөр жөнүндө баяндоо.

7. *Жаздагы майрамдар.* Мында 3-класстагы «Жаздын көркү майрамдар» темасын

тереңдетип улантуу.

8. *Кыргыз жана чет элдеринин музыкасынан.* 3-класстын IV чейрегинде «Кыргыз жана коңшу элдеринин музыкасынан» деген тема берилген эле, ал эми 4-класста болсо, анын уландысы катары теманы тереңдетүү максатында чет элдеринин музыкасын өздөштүрүү камтылды. Анткени, бул темада окуучулар кыргыз музыкасы менен чет элдеринин музыкасынын байланыштыгы, айырмачылыктары, өзгөчөлүктөрү жөнүндө түшүнүк алышып, атактуу композиторлору менен таанышып, алардын чыгармаларынан өздөштүрүшөт.

I чейрек (9 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Бир мүнөздүү чыгармалар жөнүндө түшүнүк. Бий мүнөздүү чыгармалар жөнүндө түшүнүк. Марш мүнөздүү чыгармалар жөнүндө түшүнүк. Балдарга комузчулар жана ооз комузчулар ансамблдери жөнүндө баяндоо. Берекелүү күз жөнүндө окуучулар менен маек куруу.

Музыкалык материалдар:

«Обон», музыкасы Э. Жумабаевдики – уктуруу.

«Жүр польканы бийлейли», музыкасы Н. Давлесовдуку, сөзү Ж. Садыковдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Беш ыргай», музыкасы А. Темировдуку – уктуруу.

«Жеңиш», музыкасы Ы. Тумановдуку (комуз күүсү) – уктуруу.

«Жүрүш ыры», музыкасы К. Молдобасановдуку, сөзү Т. Үмөталиевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Теримчилер ыры», музыкасы М. Абдраевдики, сөзү А. Акаевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Урожайная», музыкасы И. Дунаевскийдики – уктуруу.

«Күз», музыкасы К. Молдобасановдуку – уктуруу.

«Маш ботой» (комузчулар ансамблинин аткаруусунда), музыкасы А. Огомбаевдики – уктуруу.

«Керме-Тоо» (темир комузчулар ансамблинин аткаруусунда), музыкасы элдик – уктуруу.

«Кош кайрык» (фольклордук оркестр үчүн), музыкасы Э. Жумабаевдики – уктуруу.

II чейрек (7 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Уламыштар жана болумуштар. Алардын музыкадагы орду жөнүндө баяндоо. Өлчөмдөр жөнүндө түшүнүк. Жөнөкөй өлчөм (2/4). Жөнөкөй өлчөм (3/4).

Музыкалык материалдар:

«Талым кыз менен Көбөктүн айтышы», музыкасы, сөзү элдик – уктуруу.

«Карагул ботом», музыкасы, сөзү элдик – уктуруу.

«Бийман деген эмне?» – үйрөтүү, аткаруу.

«Жаңы жыл – жаркын үмүттөр», музыкасы Ж. Кайыповдуку – уктуруу.

«Жаңы жылым», музыкасы, сөзү Г. Эсенгулованыкы – үйрөтүү, аткаруу.

«Танец снежинок», музыкасы А. Жилиндик – уктуруу.

«Аяз-Ата», музыкасы, сөзү Ш. Кемелгазиеваныкы – үйрөтүү, аткаруу.

«Новогодняя», музыкасы М. Парцхаладзе – уктуруу.

III чейрек (10 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Затакт жөнүндө түшүнүк. Фермато жөнүндө түшүнүк. Өтүлгөн сабактар боюнча кыш көрүнүшү жөнүндө көркөм элестөөлөрдү, фантазияларды кагаз бетине сүрөттөө. Чейректе өтүлгөн темалар боюнча музыкалык табышмак өткөрүү.

Музыкалык материалдар:

«Кышкы ыр», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы, сөзү Т. Кожомбердиевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Кышкы кеч», музыкасы М. Яковлевдики – уктургуу.

«Кардагы издер», музыкасы Ж. Малдыбаеваныкы – уктургуу.

«Снежинка», музыкасы Я. Дубравиндики – уктургуу.

«8-Март», музыкасы Ы. Тумановдуку (комуз күүсү) – уктургуу.

«Эки энем», музыкасы Ч. Жумакановдуку, сөзү Р. Рыскуловдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Чоң эненин жомогу», музыкасы Э. Жумабаевдики – уктургуу.

«Кел Ноорум», музыкасы, сөзү С. Бактыгуловдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«Мектеп карнавалы», музыкасы В. Петровдуку – уктургуу.

«Ноорум», музыкасы Н. Давлесовдуку – уктургуу.

IV чейрек (8 саат)

Маалыматтык (окутуу) материалдар:

Кыргыз жана чет элдеринин музыкасы жөнүндө баяндама. Элдик музыка жөнүндө маек. Ылдамдык жөнүндө түшүнүк. Чекит жөнүндө түшүнүк. Добуш катарында колдонулуучу каражаттар (динамика, ыргак, штрих).

Музыкалык материалдар:

«Шырылдаң», кыргыз эл ыры – уктургуу.

«Күн балдары», музыкасы К. Эралиеваныкы, сөзү Ж. Мамытовдуку – үйрөтүү, аткаруу.

«За рекой старый дом», музыкасы И. Бахтыкы – уктургуу.

«Учуп барам», музыкасы Т. Чокиевдики, сөзү К. Жунушевдики – үйрөтүү, аткаруу.

«Смелый наездник», музыкасы Р. Шумандыкы – уктургуу.

«Түрк маршы», музыкасы В. Моцарттыкы – уктургуу.

«Сулуу май», музыкасы Н. Давлесовдуку – уктургуу.

«Гүлдөр», музыкасы К. Эралиеваныкы, сөзү М. Буларкиеваныкы – үйрөтүү, аткаруу.

«Ветерок и ветер», музыкасы Л. Бетховендики – уктургуу.